

RAZGOVOR O AKTUALNOJ PANDEMIJI, NJEZINU TRAJANJU I MUTACIJAMA VIRUSA s prim. mr. sc. Miroslavom Venusom, dr. med., spec. i epidemiologom, ravnateljem Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravске županije, predsjednikom Hrvatskog epidemiološkog društva i članom Stožera civilne zaštite Virovitičko-podravске županije

Medicina protiv pandemije

Iako ljudi danas žive u boljim životnim uvjetima, brzina kojom se zaraze mogu proširiti svijetom nezamisliva je. Na znanstvenom području odvija se neprestana bitka sudionika u kojoj se granice pomiču pa virus može mutirati u oblik koji će biti još opasniji od prvotnog.

Jedna od ključnih grana medicine na takvom „trusnom“ znanstvenom području je epidemiologija, stoga smo razgovarali s prim. mr. sc. Miroslavom Venusom, dr. med., spec. i epidemiologom koji je svoj dosadašnji radni vijek proveo u neposrednom kontaktu s pacijentima. Riječ je o stručnjaku koji neprestanom nadogradnjom znanja proširuje svoje, a time i naše vidike. Tko god je s njim ikada razgovarao, a s medicinom je na Vi, zapazio je kako ga krasi jedna vrlina - o svojoj struci zna razgovarati i s „malim čovjekom“, čovjekom bez medicinskog znanja.

Pogled unatrag

Možete li nam opisati svoj radni dan u protekloj godini?

Protekla je godina bila za sve nas, a posebno specijaliste epidemiologe, vrlo izazovna u profesionalnom, ali i ljudskom smislu. Praktički, nije postojalo radno vrijeme, slobodan vikend ni uobičajeni godišnji odmor tijekom kojega bi se odmorilo od svakodnevnih obveza i „napunilo baterije“ za nove radne zadatke.

Mobilni je telefon doslovno neprestano zvonio. I u noći je bilo poziva od kolegica i kolega liječnika koji su uslijed hitne intervencije trebali stručno, epidemiološko savjetovanje. Uglavnom, klasičnog radnog dana nije bilo, već smo bili dostupni doslovno 24 sata dnevno.

Jeste li, birajući specijalizaciju iz epidemiologije, razmišljali kako ćete tijekom svog radnog vijeka imati priliku uhvatiti se u koštac s pandemijom, poput COVID-19?

Specijalizaciju sam prvenstveno birao zbog njene uloge u provedbi prevencije i promocije zdravlja. Naš zdravstveni sustav previše je orijentiran na liječenje i saniranje posljedica s više ili manje uspjeha, dok je prevencija prilično zapostavljena. Tu sam vidio priliku za unaprjeđenje kako bismo kao nacija zdravije živjeli i time naš životni vijek učinili dužim i kvalitetnijim. O pandemiji, konkretno bolesti COVID-19, naravno da nisam razmišljao, ali ću Vas podsjetiti na relativno nedavnu pojavu pandemijske (u medijima ružno nazvane „svinjske“) gripe, odnosno još intrigantnije „ptičje gripe“. Možda nije ostalo zapamćeno, ali prvo žarište „ptičje gripe“ dogodilo se upravo na području naše županije. Na svu sreću nije dugo trajala i ne može se uspoređivati s pandemijom bolesti COVID-19, ali je bila moje „vatreno krštenje“.

Virus i mutacije

Veliki dio stanovništva ima neopravdano negativan stav prema epidemiološkim mjerama. Iscrpljuje li Vas dodatno nepovjerenje ljudi i njihovi stavovi, kao i dio javnosti koji ne vjeruje da virus postoji?

Ja sam po prirodi optimist i vjerujem u ljude, tako da se ne bih složio da veliki dio stanovništva ima negativan stav prema epidemiološkim mjerama, već sam mišljenja da je to manjina, ali je ta manjina izrazito glasna pa se stječe dojam da ih je mnogo. Nažalost, epidemiološke mjere su nužnost čiji je cilj zaustavljanje epidemije, što neki ne shvaćaju i ne razumiju. Uostalom, postoji jedna izreka za epidemiologe i njihove prijedloge u provedbi protuepidemijskih mjera koja kaže: „*If they don't say you are overreacting, you are not a good epidemiologist.*“

Ovih dana zaokupljeni smo vijestima o novom soju COVID-19. Možete li nam pojasniti o čemu se točno radi?

Uzročnik je virus nazvan SARS-CoV-2 koji uzrokuje bolest nazvanu COVID-19. Kao i neki drugi virusi, poput virusa gripe, i SARS-CoV-2 virus sklon je mutacijama koje mu u određenoj mjeri promijene genetski kod pa može postati zarazniji, virulentniji (izazivati teže kliničke slike) i smrtonosniji, ali jednako tako teoretski može i oslabjeti. Koliko se za sada zna, novi soj promijenio se utoliko da je postao zarazniji pa se lakše širi među populacijom, ali je važno i naglasiti da neće imati negativan učinak na cijepljenje.

Hrvati i cijepljenje

Vi ste jedan od rijetkih, ako ne i jedini liječnik, epidemiolog, koji se među prvima javno cijepio protiv COVID-19. Jeste li svjesni koliki je odjek imao taj čin među populacijom?

Moram priznati da u početku toga nisam bio svjestan u tolikoj mjeri, mada sam se nadao i vjerovao da će moj čin potaknuti barem nekoga da se odluči i procijepi. Kasnije, u neposrednim kontaktima s osobama koje su mi se obraćale, postajao sam svjesniji svoje dobre odluke da vlastitim primjerom pokažem da nema mjesta bilo kakvoj zabrinutosti i nepovjerenju prema cjepivu. Ono je zaista neopravdano jer je prošlo čitav niz tzv. regulatornih tijela koja odobravaju njegovu primjenu nakon pomno provedenih brojnih testiranja. Kao i za ostala cjepiva, tako se i za ovo provjeravala njegova imunogenost (sposobnost stvaranja zaštite kod cijepljene osobe), te reaktogenost (mogućnost eventualnog izazivanja neželjenih nuspojava). Nitko odgovoran u uvjetima globalne pandemije s cjepivom se ne bi „igrao“.

Kada je općenito u pitanju cijepljenje u Hrvatskoj, naprimjer postotak procijepljenosti djece u 8. razredu protiv HPV virusa i dalje je nizak, jesmo li mi nedovoljno informirana, nezainteresirana i neobrazovana nacija? Tko je zakazao?

Svaka nacija, pa tako i naša, mora usvojiti koncept cjeloživotnog učenja koji uključuje kontinuirano ulaganje u svoje formalno i neformalno obrazovanje i napredovanje. Samo na takav način uspjeh ćemo pokrenuti čitavo društvo naprijed, tako da svatko od nas započne od samoga sebe. Primjer koji ste istaknuli zaista je poražavajući jer je svako oboljenje i svaka smrt od navedene bolesti nepotrebna jer se cijepljenjem mogla spriječiti. Zakazali smo pomalo svi skupa i vrijeme je da to promijenimo dajući veći značaj preventivi i usvajanju zdravih stilova života koji uključuju i odgovorno spolno ponašanje.

Najnoviji podatci HZJZ-a govore da se sve veći broj građana Hrvatske želi cijepiti protiv COVID-19. Hoće li problemi s isporukom cjepiva utjecati na pozitivan trend u procesu cijepljenja?

Nadam se da neće. Vjerujem da će se trenutni zastoj u planiranoj isporuci cjepiva brzo prevladati, tako da ćemo moći nastaviti s daljnjim procjepljivanjem novih osoba s prvom od predviđene dvije doze. Uz to, druga doza se, ovisno o kojem se cjepivu radi, daje s predviđenim razmakom od tri ili više tjedana, a istraživanja pokazuju da se određena razina zaštite postiče već nakon prve doze. I ovom prilikom pozivam sve koji se još dvoume da odluče cijepiti se kako bismo postigli dovoljno visoke cjepne obuhvate. To je zaista jedini način da pod kontroliranim uvjetima postignemo toliko željenu kolektivnu imunost koja nam jamči savladavanje epidemije. Prihvatanjem cijepljenja pokazujemo i određenu društvenu svijest i odgovornost jer time ne štitimo samo sebe, već i druge. Zato vjerujem da će se pozitivan trend procesa cijepljenja u populaciji nastaviti.

„Korona generacija“

Tijekom ove pandemije neprestano se naglašavalo kako je najveća odgovornost na mladim ljudima koji su prijenosnici virusa. Jesu li Vas razočarali svojim ponašanjem i u određenoj mjeri bili sebični i neodgovorni?

Kao i za sve u životu, stvari ne smijemo generalizirati. Reći da su me mladi ljudi razočarali svojim ponašanjem tijekom ove pandemije bilo bi potpuno krivo i neistinito. Uostalom, kako su se ponašali i neki stariji? Mogu reći da su se pojedinci željni provoda neodgovorno ponašali, posebice tijekom ljetnih mjeseci kada se inače svi želimo „malo opustiti“ pa ponekad i pretjeramo. Zbog toga ovo je ljeto i bilo specifično jer su neki željeli „partijati“ ne pitajući za cijenu pa nam se dogodio porast broja zaraženih nakon povratka s mora, tijekom jeseni i zime. S obzirom da je bolest takve prirode da su se teže kliničke slike s hospitalizacijama i lošim ishodom liječenja javljale uglavnom kod starijih, dok su mladi toga bili, sva sreća, pošteđeni, bilo je i pojava podcjenjivanja bolesti. Ipak, velika većina mladih bila je odgovorna, a za one druge vjerujem da su izvukli pouku.

Određene epidemiološke mjere (npr. nastava na daljinu, zatvaranje kafića, socijalna distanca, zatvaranje sportskih sadržaja) zasigurno će utjecati na mentalno zdravlje mladih. Kako doskočiti tom problemu? Tko je po Vama odgovoran za njihovo rješavanje?

Tom problemu možemo i moramo doskočiti nastavkom odgovornog ponašanja shvaćajući bit problema kako bismo što prije i sa što manje posljedica po mentalno zdravlje izašli iz ove trenutne situacije. Liječnici odgovarajućih specijalizacija, kao i psiholozi, uključili su se već od ranije u smislu nuđenja psihološke pomoći onima kojima je ona potrebna. No, ponavljam, izlaz je u provedbi svih potrebnih mjera kako bismo epidemiju suzbili i vratili se svojem „normalnom“ životu što prije, koji prvenstveno uključuje povratak u školske klupe, povratak izvannastavnim aktivnostima, poput sporta, pa u konačnici i uobičajenom druženju s vršnjacima.

Svjetlo na kraju tunela

Svi s nestrpljenjem čekamo vratiti se na „staro normalno“. Vidite li Vi u ovoj borbi s virusom COVID-19 svjetlo na kraju tunela i kada bi ono moglo zasjati?

Definitivno! Već sam naglasio da je uz odgovorno ponašanje i pridržavanje svih propisanih epidemioloških mjera izrazito važno postići dovoljno visoku razinu procijepljenosti. Svi koji steknu zaštitu nakon cijepljenja, plus svi oni koji su stekli zaštitu preboljenjem bolesti odnosno „prokuživanjem“, čine imunu populaciju koja virusu onemogućava daljnju cirkulaciju u prirodi. To će nam omogućiti povratak na „staro normalno“, pri čemu moramo biti vrlo oprezni.

Naime, nisam siguran da se nakon ovog iskustva sa SARS-CoV-2 virusom, baš u svemu i u potpunosti moramo vratiti na stare obrasce ponašanja. Uostalom, zbog nekih naših ponašanja virus je i nastao i proširio se po cijelom svijetu. Navest ću samo jedan primjer. Zamislite da je netko u školu prije pojave SARS-CoV-2 virusa došao s maskom na licu jer je bio prehladen, pa mu je curio nos, kašljao je i kihao. Dakle, imao je simptome prehlade koje smo svi iskusili više puta tijekom dosadašnjeg života. Kako bi ga ostali gledali i što bi o njemu mislili? Da je odgovoran i svjestan svoje zaraze koju može prenijeti na druge pa ih odgovorno štiti nošenjem maske? Ili bi velika većina mislila da je „prolupao“ odnosno da je željan pozornosti? Stoga, o potpunom povratku na staro, oprezno!

I za kraj, ne želimo biti pesimistični, ali ipak, možemo li u skorijoj budućnosti očekivati neki novi soj virusa koji bi mogao paralizirati svijet kao COVID-19?

Zadnji put tako nešto slično dogodilo se prije više od sto godina u uvjetima nakon završetka Prvog svjetskog rata koji su bili u potpunosti drugačiji. Svijet tada nije bio „globalno selo“ i životni i zdravstveni standard ni po čemu nije bio sličan današnjem - tada još nismo imali antibiotike, kao ni cjepiva.

Danas je u tom pogledu sve drugačije, pa se ipak dogodio COVID-19. Svaka izvanredna situacija za neke predstavlja nepremostivu poteškoću, a za neke izazov da je savladaju. Nadam se da nas je pandemija bolesti COVID-19 sve upozorila kako nismo sami na ovom planetu, da uz nas postoje i neka druga živa bića. Hoće li se u budućnosti ponoviti nešto slično uvelike ovisi o nama samima, ali ne zaboravimo da ako nešto ne vidimo, ne znači da i ne postoji!